

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ
burakceliktas60@gmail.com
0000-0002-8145-6469

Ömer Faruk SÖNMEZ
sonmez.omerfaruk@gmail.com
0000-0002-8910-2817

ÖZ

Araştırmanın amacı 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler öğretim programının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi olup amaca bağlı olarak öğretmenlerin görüşlerinin cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, meslekteki kıdem yılı ve görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri değişkenlerine göre farklılaşma durumunu tespit etmektir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Tokat ili ve tüm ilçelerinde görev yapan 236 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmış ve 157 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri kişisel bilgiler ve programın öğelerini içeren toplamda 28 maddeden oluşan Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği ile toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS 22.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde frekans, yüzde, çarpıklık, basıklık, standart sapma ve parametrik testlerden t testi ve tek yönlü varyans testi kullanılmıştır.

Araştırma bulgularından, öğretmenlerin programın hedef ögesine ilişkin olarak genelde olumlu görüşlere sahip oldukları; içerik ögesinin uygun yoğunlukta olmadığı, ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük hazırlanmadığı, bireyin ilgi ve gereksinimlerine, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olmadığı; öğrenme-öğretme süreci için ayrılan ders saatinin yetersiz olduğu, ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olmadığı, ölçme ve değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin programa ilişkin görüşlerinde cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm/program, mesleki kıdem, görev yapılan okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Araştırma bulgularından yola çıkarak öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme süreci için ders saatlerinin artırılmasının gerekli olduğu, programın içeriğinin bireyin ilgi ve ihtiyaçlarına uygunluğu, yoğunluğu, ezbercilikten uzaklık, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygunluk açısından geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretim programı, sosyal bilgiler öğretmeni

¹ 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Abstract

The aim of the study is to evaluate the social studies curriculum, which has been started to be implemented in all classes since the academic year 2018-2019, according to the views of the social studies teachers and to find out the differentiation status according to the variables such as gender, educational status, graduated department, seniority year in the profession and place of the school where they work. The screening model was used in the study. The universe of the research consists of 236 social studies teachers working in Tokat and all districts in the academic year 2018-2019. Simple random sampling method was used and 157 social studies teachers were employed in the study. The research data which included personal information and elements of the program, consisting of 28 items were collected with the scale of teachers' opinions about the curriculum. The collected data were analyzed with SPSS 22.0 package program. In the analysis of the data, frequency, percentage, skewness, stickiness, standard deviation and t test and one way variance test were used.

From the research findings, it was found that teachers generally had positive opinions regarding the target component of the program; that the content item is not in proper intensity, is not prepared for memorization and is not intended for practical purposes; it is not suitable for the individual's interests and needs, the developmental characteristics and readiness levels of the students; It was concluded that the teaching time devoted to the teaching-learning process was inadequate and that the assessment and evaluation methods and techniques were not applicable in terms of time and that individual differences were not taken into consideration in the measurement and evaluation process. There was no significant difference in the views of the teachers about the program in terms of gender, educational status, graduated department / program, vocational seniority, and the location of the school where the duty school was located. Based on the findings of the research, it is suggested that the course hours should be increased for the learning-teaching and measurement-evaluation process, and that the content of the program should be improved in terms of the suitability of the content of the program to the interests and needs of the individual, its intensity, distance from memorization, and the developmental characteristics and readiness of the students.

Key words: Social studies, social studies curriculum, social studies teacher

Giriş

Bilgi, tarihin her döneminde, iletişim olanaklarının artmasıyla da küçülen dünyada en önemli etken durumundadır. Bilgi bu kadar değerli iken bilgiyi üreten ve kullananlar zamanımızda üstünlüğü ele almıştır. Bilgiyi üretecek, üretilen bilgiyi kullanabilecek nitelikteki insanın yetişmesi için en büyük vazife eğitime düşmektedir (MEB, 2005). Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci (Ertürk, 2013, s. 13) olarak tanımlanan eğitimdeki istenen davranışlar eğitimin hedefleridir ve bu hedefleri gerçekleştirmek, eğitim programları ile mümkündür (Sönmez, 2010, s. 10). Eğitim programları öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2015, s. 6). Eğitim sistemi sadece ders açısından başarıyı amaçlamamaktadır. Asli görevi esas değerleri kabul etmiş bireyler yetiştirmektir. Bu değerleri kazandırma amacını öğretim programlarını da içerisine alan eğitim programları ile gerçekleştirmektedir (MEB, 2018). Öğretim programları ise okul veya okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimi ile ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar mekanizmasıdır (Demirel, 2015, s. 6). Bu programlar derslerin öğretimi için gereken temel öğelerden oluşmaktadır. Öğeler ise hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme şeklindedir. Öğretim programları aynı zamanda öğretmenler tarafından kullanılan kılavuz olarak da bilinmektedir. Programların ihtiyaç duyulduğunda değişikliğe uğraması kaçınılmazdır (Yazıcı ve Koca, 2011, s. 20). Dünyada meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal, eğitim öğretim alanlarındaki gelişme ve değişikliklere aynı doğrultuda sosyal bilgiler dersi öğretim programı da çağın gerekliliklerine uygun şekilde zaman zaman değişmiş, güncellenmiştir.

Sosyal bilgiler etkili vatandaş yetiştirme amaçlı bir ders olup yetiştirmek istenilen etkili vatandaş içinde bulunduğu toplumun kültürünü, yaşayışını kabullenmiş, içselleştirmiş ve geliştirme hedefinde olan

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

bireydir (Safran, 2011, s. 14). Sosyal bilgiler etkili vatandaş yetiştirme amacı doğrultusunda kendi bilgisini üretmediği için kullanacağı bilgilerin içeriğini sosyal bilim disiplinlerinden almaktadır (Tanrıoğen, 2006, s. 13). Sosyal bilgilerin içeriğinde kullandığı, sosyal bilimlerin kapsamına giren disiplinler; tarih, coğrafya, antropoloji, iletişim bilimleri, eğitim bilimleri vb. insan olgusu üzerine araştırmalar yapmakta ve bilgiler üretmektedir. Sosyal bilimlerin üretmiş olduğu bu bilgileri insanlara ulaştırmanın yolu tek tek disiplinler halinde veya disiplinler arası ve çok disiplinli yapısı ile sosyal bilgilerle olmaktadır (Safran, 2011, s. 3; Tay, 2013, s. 4). Sosyal bilgiler dersi ülkemizde ilk defa sosyal bilgiler adıyla 1968 ilköğretim programında yer almıştır. Fakat sosyal bilgilerin başlangıcı 1962 ilköğretim programı sayılmaktadır. Bunun sebebi ise sosyal bilgileri oluşturan dersler olan tarih, coğrafya ve yurt bilgisinin birleştirilerek 1962 programında toplum ve ülke incelemeleri adıyla yer almış olmasıdır (Bilgili, 2016, s. 29). Bu tarihten önce dersin içeriğine giren disiplinler ayrı ayrı verilmiştir (Öztürk ve Otluoğlu 2011, s. 14). 1968 yılında yapılan değişiklik ile ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda “tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi” adı altında okutulan dersler birleştirilerek “Sosyal Bilgiler” adını almış, 1985 yılında sosyal bilgiler dersi kaldırılarak “Milli Tarih ve “Milli Coğrafya” dersleri konulmuş, 1992’de vatandaşlık bilgileri programa eklenmiş, 1997’de zorunlu ilköğretim uygulamasıyla birlikte “Milli Tarih” ve “Milli Coğrafya” dersleri kaldırılarak 1998’de tekrar “Sosyal Bilgiler” dersi adıyla okutulmaya başlanmıştır (Bilgili, 2016, s. 29). 2004 yılı itibarıyla eğitimde reform denebilecek değişikliğe gidilmiş daha önce benimsenen davranışçı yaklaşım terk edilerek, bireyin tecrübelerini, bilginin taşıdığı değeri dikkate alan, karar verme, sorun çözme ve yaşama aktif katılımını desteklemeyi ve geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşım olan yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve yaşantılarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine imkân sağlayan, öğrenci merkezli bir anlayış getirmiştir (MEB, 2005, s. 50-51). Bu yaklaşıma uygun olarak 2005 sosyal bilgiler öğretim programı hazırlanmış ve uzun bir süre kullanılmıştır.

Gelişim ve değişimin süreklilik arz etmesi, çağın toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek programların oluşturulması kaçınılmazdır. Bu sebeple 2005 programından sonra sürekli eklemeler yapılmış ve 2017 de sosyal bilgiler programında aralarında bulunduğu 51 program yenilenmiştir. Yenilenen program taslak halinde sunulmuş ve gelen görüş, öneri ve eleştiriler dikkate alınarak 2018 yılında uygulamaya konulmuştur (MEB, 2017).

Bir programın başarılı olması için amaçlanan tüm hedefleri bütün öğrencilerin kazanmış olması gerekmektedir. Lakin bu sürekli gerçekleşmeyebilir. Bu sebeple öncelikle programın uygulanması ardından programın var olan durumundaki yetersizlik ve zıtlık içeren öğelerin, varsa aksaklıkların ve nereden kaynaklandığının belirlenmesi ve en sonunda gerekli düzenlemelerin yapılması için programın değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir programın yeterliliklerinin ve yetersizliklerinin değerlendirilmesinde temel başvuru kaynağı öğretmen ve öğrencilerdir. Bunun içinde programın tüm öğelerinin durumunu ortaya koyacak sistemli ve düzenli bilgilerin toplanmasına ihtiyaç vardır (Demirel, 2015, s. 170). MEB (2017) programları yenileme öncesi, yenileme aşaması, uygulanması ve sonraki aşamalarında akademik yayınların ve öğretmenlerin görüşlerinin önemini ifade etmiştir. Ornstein ve Hunkins (2014, s. 372), ise öğretmenlerin bu aşamalara aktif katılımını programı benimsemeleri ve öğrencilere programın yeniliklerini benimsetmeleri açısından gerekli görmektedir.

Yenilenen program izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre gerekli güncellemelere açık hale getirilmiş böylelikle programın bilimsel, sosyal, teknolojik gelişme ve ihtiyaçlara koşutluğunun sürekliliği sağlanmıştır (MEB, 2018). Bu aşamada programın uygulayıcısı olan öğretmenlere programın uygulamadaki eksikliklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi, güncelliğinin sağlanmasına öneriler sunulması görevlerinin düştüğü düşünülmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulanmaya başlayan sosyal bilgiler öğretim programını sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu amaçla aşağıda yer alan sorulara cevap aranacaktır.

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın hedef ögesine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın içerik ögesine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın eğitim durumları (öğretme-öğrenme süreci) ögesine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın ölçme- değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri;
 - a. Cinsiyet

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

- b. Eğitim durumu
- c. Mezun olunan bölüm/program
- d. Meslekteki kıdem yılı
- e. Görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri

açısından farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Bu araştırma Çelikaş'ın (2019) "2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Sosyal bilgiler programını sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmada nicel araştırma yönetimi kullanılmıştır. Bu tip araştırmalar, değişkenler arası ilişkilerin test edilmesini ve sayısal verilerin çözümlenmesini sağlamaktadır (Creswell, 2013, s. 4). Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da şimdi var olan bir halin, olduğu gibi betimlenmesini amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmanın konusu olan obje veya kişi kendi koşullarında var olduğu gibi tanımlanmaktadır (Karasar, 2014, s. 77).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2018-2019 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde Tokat merkez, ilçe, belde ve köylerinde görev yapmakta olan 236 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise basit tesadüfî örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu yöntemde, evrende yer alan tüm elemanların seçilme şansı birbirlerine eşittir (Karasar, 2014, s. 113). Bu yol ile evrende yer alan 164 sosyal bilgiler öğretmenine ulaşılmış; yanlış ve eksik kodlamadan dolayı araştırmaya katılan 7 öğretmen değerlendirmeye alınmayarak, araştırma 157 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait demografik özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		F	%
Cinsiyet	Kadın	67	42.7
	Erkek	90	57.3
Eğitim durumunuz	Ön lisans	-	-
	Lisans	140	89.2
	Yüksek lisans	17	10.8
	Doktora	-	-
Mezun olduğunuz bölüm/program	Öğretmen Okulu	-	-
	Eğitim Enstitüsü	-	-
	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	2.5
	Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	146	93
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	2.5
	Diğer	3	2.0
Mesleki kıdem	0-5	44	28
	6-10	64	40.8
	11-15	22	14
	16-20	17	10.8
	21- Üzeri	10	6.4
Okulun bulunduğu yer	Köy	40	25.5
	Belde	12	7.6
	İlçe Merkezi	60	38.2
	İl Merkezi	45	28.7
	Toplam	157	100.0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin %42.7'sinin kadın,

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

%57.3'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %89.2'sinin lisans mezunu, %10.8'inin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %93'ünün eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği, %2.5'inin eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği mezunu olduğu, %2.5'inin fen edebiyat fakültesinden mezunu olduğu son olarak geriye kalan %2'sinin ise diğer bölüm ve programlardan mezun olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımı incelendiğinde, %28'inin 0-5 yıl, %40.8'inin 6-10 yıl, %14'ünün 11-15 yıl, %10.8'inin 16-20 yıl ve %6.4'ünün ise 21 yıl ve üzeri süre ile mesleki kıdeme sahip olduğu görülmüştür. Son olarak öğretmenlerin %25.5'i köy, %7.6'sı belde, %38.2'si ilçe merkez ve %28.7'sinin il merkezinde görev yaptığı görülmektedir.

Ölçme Araçları

Bu araştırmada Taş ve Kıröglü'nün (2018) geliştirdiği ve 2017 ilkököl sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi adlı çalışmasında kullandığı kapalı uçlu soru maddelerinden oluşan beşli likert tipi "*Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği*" kullanılmıştır. Bu ölçeğe, sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazı özellikleri (cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem ve görev yapılan okulun konumu) ile öğretim programına yaklaşımları arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla kişisel bilgiler bölümü eklenmiştir. Ölçeğin ilk bölümünü kişisel bilgileri içeren sorular, ikinci bölümünü öğretim programının öğeleri olan hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme ile ilgili 28 kapalı uçlu soru maddesinden oluşmaktadır. Ölçekteki ifadeler "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklindedir.

Taş ve Kıröglü (2018), ölçek geliştirme süreci ile ilgili olarak, madde havuzu oluşturma, uzman görüşü alma, ön sinama, asıl uygulama ve güvenilirlik hesaplaması aşamalarının esas alındığını belirtmiştir. Bu bağlamda kapsam geçerliğini sağlamak adına, uzman görüşlerine başvurulduğunu, uzmanların üzerinde %100 mutabakat sağladığı, dil kuralları ve hedef kitleye uygunluğu açısından uygun olan maddelerin ölçekte kaldığını, ön sinama sonucu amaca hizmet etmeyen maddelerin ölçekten çıkarıldığını ve ölçeğin nihai hali Cronbach's Alpha katsayısının 0.91 olduğu ifade etmiş olup, ölçeğin 0.80 ile 1.00 arası değer almasının yüksek derecede güvenilir olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 2'de araştırmaya ait ölçeğin tümünün ve ölçek içerisinde yer alan dört boyutun ayrı ayrı güvenilirlik katsayıları verilmiştir.

Tablo 2. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği Güvenirlik Katsayıları

Boyut	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
Ölçek (4 Boyut)	28	0.97
Hedef	7	0.91
İçerik	8	0.92
Eğitim durumları	7	0.90
Ölçme ve değerlendirme	6	0.91

Ölçeğin güvenilirlik düzeyini incelemek için Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır. Cronbach Alfa katsayısının 0.80 ve 1.00 arası bir değer alması ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Uzgören, 2012, s. 54). Tablo 2 incelendiğinde hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme boyutları için hesaplanan Cronbach alfa katsayıları sırası ile 0.91; 0.92; 0.90 ve 0.91'dir. Bu değerler ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

Güvenilir bir test veya ölçek, benzeri şartlarda tekrar uygulandığında benzeri sonuçları verir. Bir test veya ölçek ne derece güvenilir ise ondan elde edilen veriler de o derece güvenilirdir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010, s. 122). Görüldüğü üzere ölçeğin ilk ölçümle benzer güvenilirlik katsayı oranları verdiği görülmüştür.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)1
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılacak anket formları evrendeki sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanmadan önce Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma için gereken izinler alındıktan sonra uygulanmaya başlamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerine anket uygulamaları öğretmenlerin program hakkında daha kapsamlı ve bilinçli değerlendirmeler yapabilmesi açısından şubat ve mart ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Ölçekte bulunan maddelerin doldurulmasının 20 dakika süreceği öngörülmüş ve anket uygulamaları öğretmenlere e-posta uzantısı olarak gönderilmiş elektronik ortamda anketlerin uygulanması sağlanmıştır. Evren içerisinde yer alan 236 öğretmenden 164'üne ulaşılmış, 7 öğretmen yanlış ve eksik kodlamadan dolayı kapsamdan çıkarılmış ve çalışma 157 öğretmen ile tamamlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçeğe vermiş olduğu cevapların dağılımını yüzde-frekans analizi ile belirlenmiştir. Öğretmenlerin programın öğeleri ile ilgili görüşlerini değerlendirmek için betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programını değerlendirmek için öğretmenler, programın; hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine puanlar vermiştir. Elde edilen bu puanları; cinsiyet, eğitim durumu, mezun olduğu bölüm, mesleki kıdem ve görev yapılan okulun bulunduğu yerleşim birimi değişkenlerine göre karşılaştırmak için parametrik testlerden faydalanılmıştır.

Parametrik analiz teknikleri kullanılmadan önce karşılanması gereken varsayımlar kontrol edilmiştir. Ölçekten elde edilen puanlara ait çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanarak normal dağılım varsayımı kontrol edilmiştir. Bu değerlerin ± 1 aralığında bulunması normal dağılım için yeterli görülmektedir (George ve Mallery, 2010). Hesaplanan değerlerin belirtilen aralıkta yer aldığı Tablo 3'te gösterilmiştir, normal dağılım varsayımının karşılandığı anlaşılmıştır.

Tablo 3. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişken	N	Çarpıklık		Basıklık	
		Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Hedef	157	-0.03	0.19	-0.64	0.38
İçerik	157	0.14	0.19	-0.66	0.38
Eğitim durumları	157	-0.07	0.19	-0.74	0.38
Ölçme ve değerlendirme	157	0.12	0.19	-0.55	0.38

Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Kullanılan parametrik analiz teknikleri Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Kullanılan Testler

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Kullanılan Test
	Cinsiyet	Bağımsız örneklem t testi
Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri	Eğitim durumunuz	
Ölçeğinden elde edilen puanlar	Mezun olduğunuz bölüm/program	Tek yönlü varyans analizi
	Mesleki kıdem	
	Okulun bulunduğu yer	

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)1
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlere uygulanan Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden elde edilen verilerin analiz edilmesi ile ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Verilerin analiz edilmesi sürecinde; yüzde-frekans analizi, betimsel analizler ve parametrik analiz teknikleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolara dönüştürülmüş ve açıklanmıştır.

Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Tablo 5. Programın Hedef Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı

Hedef		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	\bar{X}	Ss
1. Program hedefleri açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir.	f	4	13	43	70	25	3.61	0.95
	%	2.5	9.6	27.4	44.6	15.9		
2. Program hedefleri, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygundur.	f	4	16	28	71	38	3.78	1.00
	%	2.5	10.2	17.8	45.2	24.2		
3. Program hedefleri; bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanmıştır.	f	3	27	43	52	32	3.52	1.05
	%	1.9	17.2	27.4	33.1	20.4		
4. Program, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemektedir.	f	11	41	48	43	14	3.05	1.08
	%	7.0	26.1	30.6	27.4	8.9		
5. Program; bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemiştir.	f	7	38	46	47	19	3.21	1.08
	%	4.5	24.2	29.3	29.9	12.1		
6. Program hedeflerinin, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu düşünüyorum.	f	15	42	38	48	14	3.02	1.14
	%	9.6	26.8	24.2	30.6	8.9		
7. Program hedefleri, çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmiştir.	f	6	39	47	46	19	3.21	1.06
	%	3.8	24.8	29.9	29.3	12.1		

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin; %44.6'sının "program hedefleri açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir", %45.2'sinin "program hedefleri, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygundur", %33.1'inin "program hedefleri; bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanmıştır", %29.9'unun "program; bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemiştir" ve %30.6'sının "program hedeflerinin, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu düşünüyorum" ifadelerine *katılıyorum* şeklinde cevap verdiği görülmektedir.

Öğretmenlerin; %30.6'sı "program, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemektedir" ve %29.9'u "program hedefleri, çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmiştir" ifadelerine ise *kararsızım* şeklinde cevap vermiştir. İfadelere verilen puanların ortalamaları dikkate alındığında, genel olarak, öğretmenlerin büyük bir oranının programın hedef ögesinin kriterlere

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

uygunluğu konusunda olumlu görüşler belirttiği anlaşılmaktadır.

İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Tablo 6. Programın İçerik Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı

İçerik		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	\bar{X}	Ss
8. Program içeriği açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir.	f	5	30	33	71	18	3.42	1.02
	%	3.2	19.1	21.0	45.2	11.5		
9. Program içeriği, program hedefleri ile uyumludur.	f	4	28	43	60	22	3.43	1.02
	%	2.5	17.8	27.4	38.2	14.0		
10. Program içeriği ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlanmıştır.	f	24	55	37	28	13	2.68	1.17
	%	15.3	35.0	23.6	17.8	8.3		
11. Program içeriğinin uygun yoğunlukta olduğunu düşünüyorum.	f	40	37	37	31	12	2.60	1.26
	%	25.5	23.6	23.6	19.7	7.6		
12. Program içeriği, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanmıştır.	f	13	58	37	38	11	2.84	1.09
	%	8.3	36.9	23.6	24.2	7.0		
13. Program içeriğinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olduğunu düşünüyorum.	f	20	52	34	43	0	2.78	1.13
	%	12.7	33.1	21.7	27.4	5.1		
14. Program içeriğinin öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlandığını düşünüyorum.	f	8	44	39	54	12	3.11	1.06
	%	5.1	28.0	24.8	34.4	7.6		
15. Program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmiştir.	f	12	34	47	50	14	3.12	1.09
	%	7.6	21.7	29.9	31.8	8.9		

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin; %45.2'si “program içeriği açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir”, %38.2'si “program içeriği, program hedefleri ile uyumludur”, %34.4'ü “program içeriğinin öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlandığını düşünüyorum” ve %31.8'i “program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmiştir” ifadelerine *katılıyorum* şeklinde cevap vermiştir.

Öğretmenlerin; %35.0'inin “program içeriği ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlanmıştır”, %36.9'unun “program içeriği, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanmıştır”, %33.1'inin “program içeriğinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olduğunu düşünüyorum”, ifadelerine *katılmıyorum*; %25.5'inin ise “program içeriğinin uygun yoğunlukta olduğunu düşünüyorum” ifadesine *kesinlikle katılmıyorum* şeklinde cevap verdiği görülmektedir. İfadelere verilen puanların ortalamaları dikkate alındığında, öğretmenlerin büyük bir oranının, programın içerik ögesinin kriterlere uygunluğu konusunda kısmen olumlu düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)1
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Tablo 7. Programın Eğitim Durumları Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı

Eğitim durumları		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	\bar{X}	Ss
16. Programın öğrenme-öğretme süreçleri açık ve anlaşılır olarak tanımlanmıştır.	f	5	35	40	64	13	3.28	1.00
	%	3.2	22.3	25.5	40.8	8.3		
17. Öğrenme-öğretme süreci, öğrenci merkezli olarak oluşturulmuştur.	f	13	41	46	44	13	3.01	1.10
	%	8.3	26.1	29.3	28.0	8.3		
18. Öğrenme-öğretme süreci hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanmıştır.	f	12	45	54	35	11	2.92	1.04
	%	7.6	28.7	34.4	22.3	7.0		
19. Öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılmıştır.	f	12	38	45	47	15	3.09	1.10
	%	7.6	24.2	28.7	29.9	9.6		
20. Öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlandığını düşünüyorum.	f	12	45	40	46	14	3.03	1.11
	%	7.6	28.7	25.5	29.3	8.9		
21. Öğrenme-öğretme süreci, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmiştir.	f	8	46	42	49	12	3.07	1.05
	%	5.1	29.3	26.8	31.2	7.6		
22. Öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerini yeterli bulmuyorum.	f	21	17	15	19	85	3.82	1.50
	%	13.4	10.8	9.6	12.1	54.1		

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerin; %40.8'inin “programın öğrenme-öğretme süreçleri açık ve anlaşılır olarak tanımlanmıştır”, %29.9'unun “öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılmıştır”, %29.3'ünün “öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlandığını düşünüyorum” ve %31.2'sinin “öğrenme-öğretme süreci, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmiştir” ifadelerine *katılıyorum*; %54.1'inin ise “öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerini yeterli bulmuyorum” ifadesine *kesinlikle katılmıyorum* şeklinde cevap verdiği görülmektedir.

Öğretmenlerin; %29.3'ü “öğrenme-öğretme süreci, öğrenci merkezli olarak oluşturulmuştur” ve %34.4'ü “öğrenme-öğretme süreci hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanmıştır” ifadelerine *kararsızım* şeklinde cevap vermiştir. İfadelere verilen puanların ortalamaları dikkate alındığında, öğretmenlerin büyük bir oranının programın eğitim durumları ögesinin kriterlere uygunluğu konusunda olumlu düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)1
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Tablo 8. Programın Ölçme-Değerlendirme Ögesine İlişkin İfadelere Verilen Cevapların Dağılımı

Ölçme ve değerlendirme		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	\bar{X}	Ss
23. Programda, uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve teknikleri açık ve anlaşılır olarak belirtilmiştir.	f	7	35	44	56	15		
	%	4.5	22.3	28.0	35.7	9.6	3.23	1.04
24. Ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olduğunu düşünüyorum.	f	5	32	45	58	17		
	%	3.2	20.4	28.7	36.9	10.8	3.31	1.01
25. Belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygun olduğunu düşünüyorum.	f	3	35	55	50	14		
	%	1.9	22.3	35.0	31.8	8.9	3.23	0.96
26. Programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olduğunu düşünüyorum.	f	7	35	51	52	12		
	%	4.5	22.3	32.5	33.1	7.6	3.17	1.00
27. Ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığını düşünüyorum.	f	20	56	44	27	10		
	%	12.7	35.7	28.0	17.2	6.4	2.68	1.09
28. Programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olduğunu düşünüyorum.	f	34	46	30	34	13		
	%	21.7	29.3	19.1	21.7	8.3	2.65	1.26

Tablo 8 incelendiğinde, öğretmenlerin; %35.7'sinin “programda, uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve teknikleri açık ve anlaşılır olarak belirtilmiştir”, %36.9'unun “ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olduğunu düşünüyorum” ve %33.1'inin “programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olduğunu düşünüyorum” ifadelerine *katılıyorum* şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin; %35.0'ı “belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygun olduğunu düşünüyorum” ifadesine *kararsızım*; %35.7'si “ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığını düşünüyorum” ve %29.3'ü ise “programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olduğunu düşünüyorum” ifadesine *katılmıyorum* şeklinde cevap vermiştir. İfadelere verilen puanların ortalamaları dikkate alındığında, programın ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin özellikle; bireysel farklılıkları dikkate alması ve süre açısından uygulanabilir olması konusunda öğretmenlerce yeterli görülmediği anlaşılmaktadır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Tablo 9. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Betimsel Analizi

Değişken	N	Minimum	Maksimum	\bar{X}	Ss
Hedef	157	1.14	5.00	3.34	0.85
İçerik	157	1.13	5.00	3.00	0.90
Eğitim durumları	157	1.00	5.00	3.17	0.91
Ölçme ve değerlendirme	157	1.00	5.00	3.05	0.89

Tablo 9 incelendiğinde, programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların sırasıyla 1.14-5.00; 1.13-5.00; 1.00-5.00 ve 1.00-5.00 aralığında değiştiği anlaşılmaktadır. Hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalaması sırasıyla 3.34±0.85; 3.00±0.90; 3.17±0.91 ve 3.05±0.89 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen ortalamalar dikkate alındığında, öğretmen görüşlerine göre öğretim programının hedef ve eğitim durumları öğesinin kriterlere uygunluğu yüksek düzeyde; içerik ve ölçme ve değerlendirme öğesinin kriterlere uygunluğu ise orta düzeydedir.

Beşinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Tablo 10. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Hedef	Kadın	67	3.23	0.90	-1.47	0.43
	Erkek	90	3.43	0.81		
İçerik	Kadın	67	2.84	0.93	-1.91	0.65
	Erkek	90	3.12	0.87		
Eğitim durumları	Kadın	67	3.01	0.89	-1.98	0.70
	Erkek	90	3.30	0.92		
Ölçme ve değerlendirme	Kadın	67	2.96	0.93	-1.09	0.35
	Erkek	90	3.11	0.86		

Tablo 10 incelendiğinde, programının hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalamalarında öğretmenlerin cinsiyetlerine göre farklılaşmadıkları görülmüştür ($p>0.05$). Erkek öğretmenler ile kadın öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme ve değerlendirme öğesinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)1
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Tablo 11. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişken	Eğitim durumu	N	\bar{X}	Ss	t	p
Hedef	Ön lisans	-	-	-		
	Lisans	140	3.33	0.86		
	Lisansüstü	17	3.47	0.75	-0.63	0.36
	Doktora	-	-	-		
İçerik	Ön lisans	-	-	-		
	Lisans	140	3.01	0.89		
	Lisansüstü	17	2.93	1.01	0.33	0.30
	Doktora	-	-	-		
Eğitim durumları	Ön lisans	-	-	-		
	Lisans	140	3.17	0.92		
	Lisansüstü	17	3.18	0.88	-0.02	0.90
	Doktora	-	-	-		
Ölçme ve değerlendirme	Ön lisans	-	-	-		
	Lisans	140	3.05	0.89		
	Lisansüstü	17	3.04	0.91	0.00	0.61
	Doktora	-	-	-		

Tablo 11 incelendiğinde, programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalamalarında öğretmenlerin eğitim durumlarına bağlı olarak farklılaşmadıkları görülmüştür ($p>0.05$). Eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 12. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Mezun Olunan Bölüme Göre Karşılaştırılması

Değişken	Mezun olunan Bölüm	N	\bar{X}	Ss	F	p
Hedef	Eğitim Enstitüsü	-	-	-		
	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	3.28	0.76		
	Eğitim Fakültesi Sosyal Öğretmenliği	146	3.35	0.85	0.02	0.99
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	3.25	1.21		
	Diğer	3	3.38	1.24		
İçerik	Eğitim Enstitüsü	-	-	-		
	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	2.40	0.18		
	Eğitim Fakültesi Sosyal Öğretmenliği	146	3.01	0.89	0.66	0.57
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	2.87	1.42		
	Diğer	3	3.20	1.33		
Eğitim durumları	Eğitim Enstitüsü	-	-	-		
	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	3.00	0.36		
	Eğitim Fakültesi Sosyal Öğretmenliği	146	3.19	0.91	0.23	0.87
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	3.00	1.34		
Ölçme ve değerlendirme	Diğer	3	2.85	1.48		
	Eğitim Enstitüsü	-	-	-	0.25	0.85

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)1

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

değerlendirme	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	4	2.70	0.55
	Eğitim Fakültesi Sosyal Öğretmenliği	146	3.06	0.89
	Fen Edebiyat Fakültesi	4	2.87	1.42
	Diğer	3	3.05	1.20

Tablo 12 incelendiğinde, programın hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların öğretmenlerin mezun olduğu bölüme bağlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Farklı bölümlerden mezun olan öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 13. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

Değişken	Mesleki kıdem	N	\bar{X}	Ss	F	p
Hedef	0-5	44	3.35	0.92	0.65	0.62
	6-10	64	3.27	0.87		
	11-15	22	3.55	0.66		
	16-20	17	3.21	0.68		
	21- Üzeri	10	3.52	1.06		
İçerik	0-5	44	3.02	1.06	0.81	0.51
	6-10	64	3.01	0.82		
	11-15	22	3.17	0.68		
	16-20	17	2.66	0.89		
	21- Üzeri	10	3.05	1.12		
Eğitim durumları	0-5	44	3.28	0.90	0.64	0.63
	6-10	64	3.09	0.92		
	11-15	22	3.35	0.92		
	16-20	17	3.01	0.72		
	21- Üzeri	10	3.14	1.26		
Ölçme ve değerlendirme	0-5	44	3.14	0.93	0.73	0.57
	6-10	64	2.98	0.90		
	11-15	22	3.23	0.78		
	16-20	17	2.81	0.71		
	21- Üzeri	10	3.03	1.16		

Tablo 13 incelendiğinde, programın hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalamalarında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre farklılaşmadıkları görülmüştür ($p>0.05$). Farklı sürelerde mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Tablo 14. Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Görev Yapılan Okulun Bulunduğu Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Okulun bulunduğu yer	N	\bar{X}	Ss	F	p
Hedef	Köy	40	3.31	0.81	0.13	0.93
	Belde	12	3.23	1.04		
	İlçe Merkezi	60	3.34	0.89		
	İl Merkezi	45	3.40	0.81		
İçerik	Köy	40	2.97	0.86	0.49	0.98
	Belde	12	2.95	0.76		
	İlçe Merkezi	60	3.03	0.95		
	İl Merkezi	45	2.99	0.93		
Eğitim durumları	Köy	40	3.11	0.84	0.18	0.90
	Belde	12	3.30	0.77		
	İlçe Merkezi	60	3.21	0.98		
	İl Merkezi	45	3.16	0.94		
Ölçme ve değerlendirme	Köy	40	2.96	0.77	0.41	0.74
	Belde	12	3.27	0.68		
	İlçe Merkezi	60	3.03	0.97		
	İl Merkezi	45	3.08	0.89		

Tablo 14 incelendiğinde, programının hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme ve değerlendirme öğelerine verilen puanların ortalamalarında öğretmenlerin görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim birime göre farklılaşmadıkları görülmüştür ($p>0.05$). Farklı yerleşim birimlerinde görev yapan öğretmenlerin programının hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme öğelerinin kriterleri karşılama konusunda benzer görüşlere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tartışma

Araştırmanın hedef ögesine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, sosyal bilgiler öğretmenleri, programının hedeflerinin; açık ve anlaşılır olması, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygunluk göstermesi, bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanması, programın bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemesi ve öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olması açısından olumlu görüş bildirmişlerdir. Bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemesi ve çağın yönelimlerine uygun olduğu konusunda ise öğretmenlerin kararsız oldukları görülmektedir.

Bu sonuçlar hedeflerinin açık ve anlaşılır olması, bireye millî, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanması, bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırma hedefinde olması ve hedeflerin öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir olması açısından, Taş ve Kıroğlu (2018) ile benzerlik gösterirken; Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uyumlu olması ve hedeflerin çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmesi açısından Taş ve Kıroğlu (2018) ile farklılık göstermektedir. Bu farklılığın katılımcıların bireysel özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Hedeflerin programın genel ve özel amaçlarına uygun olması açısından; Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017) ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Araştırma bulguları programın uygulayıcısı olan öğretmenler tarafından genel olarak hedef ögesinin olumlu bulunduğunu göstermektedir. Programın uygulandığı süre dikkate alındığında hedef ögesinin başarılı bir şekilde hazırlanıldığı söylenebilir.

İçerik en başta hedefle tutarlı öğrenci için anlamlı olması gerekir, genelden özele, somuttan soyuta, birbirinin ön koşulu, bilinenden bilinmeyene, öğrenme ilkelerine uygun, çağdaş, bilimsel ve sanatsal bilgiye ters düşmeyen, öğrencinin gelişim ve olgunlaşma düzeyine uygun olmalıdır (Demirel, 2015, s. 122-127; Sönmez, 2010, s. 56). Araştırma bulguları sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın içerik ögesine ilişkin

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

olarak; içeriğin açık ve anlaşılır olması, içeriğin program hedeflerine uyumluluğu, öğretme-öğrenme ilkelerine uygunluğu ve program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmesi konusunda olumlu görüş belirttiklerini göstermektedir. Öğretmenlerin, program içeriğinin uygun yoğunlukta olması, içeriğin ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük hazırlanması, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanması, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun hazırlanması ile ilgili ifadelerle olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür.

Taş ve Kiroğlu (2018), yapmış olduğu çalışmada, içeriğin açık ve anlaşılır olması, hedeflerle uyumluluğu, öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlanması, ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmesi açısından araştırma bulguları ile benzerlik gösterirken; içeriğinin ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlanması, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygunluğu, gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygunluğu açısından araştırma bulgularının tersi sonuçlar vermiştir. Öğretmenlerin programın içeriğine ilişkin olarak zamanla olumsuz düşüncelere sahip olması çalışma yapılan dönemler arasındaki zamanda öğretmenlerin programa daha fazla hakim olması ile ilişkilendirilebilir. İçerikle ilgili bulgular içerik ögesinin temel kriter olan hedeflere uyumluluğu her ne kadar karşıladığını gösterse de öğretmenler tarafından yeterli görülmediği anlaşılmaktadır.

Araştırma bulguları sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın eğitim durumlarına (öğretme-öğrenme süreci) ilişkin olarak; öğretme-öğrenme süreçlerinin açık ve anlaşılır olarak tanımlanması, öğretme-öğrenme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın bir şekilde yararlanılması, öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlanması, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmesi hakkında olumlu görüş belirttiklerini; öğretme-öğrenme sürecinin öğrenci merkezli oluşturulması ve sürecin hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanması hakkında ise kararsız olduklarını göstermiştir. Öğretme-öğrenme sürecine ilişkin olarak öğretmenlerin büyük oranda olumlu görüşlere sahip oldukları görülmüştür. Eğitim durumlarına genel olarak bakıldığında Taş ve Kiroğlu'nun (2018) çalışmasındaki sonuçlar ile benzerlik görülmektedir. Çelikkaya ve Kürümoğlu'nun (2018) ise öğretme-öğrenme sürecinin öğrenci seviyesine uygun olmaması sonucuna ulaştığı görülmüştür.

Eğitim durumları ögesinde en çok dikkat çeken bulgu öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerini yeterli bulmamalarıdır. Yıldırım ve Çalışkan (2017), Çelikkaya ve Kürümoğlu (2018), Taş ve Kiroğlu (2018) aynı sonuçlara ulaşmıştır. Çakmak, Kaçar ve Arıkan'ın (2017) çalışmasında ise ders saatinin yeterli olduğu sonucu görülmektedir.

Bulgulara bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme ögesine ilişkin olarak; programın uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve tekniklerini açık ve anlaşılır olarak belirtmesi, ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumluluğu, ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygunluğu konusunda olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir. Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017), Taş ve Kiroğlu (2018) benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığı ve programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olması konusunda ise olumsuz görüşe sahip oldukları görülmüştür.

Araştırma bulguları, öğretmenlerin programın öğeleri olan hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde; cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem ve okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir.

Sonuç ve Öneriler

Programın hedef ögesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenler genel olarak bu ögede yer alan ifadelerle katılıyorum ve kararsızım şeklinde cevaplar vermiştir. Öğretmenlerin, programın hedeflerinin açık ve anlaşılır olması, hedeflerin Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uygunluğu, bireye milli, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanması, programın bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemesi ve hedeflerin, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olması ile ilgili ifadelerle katıldıkları; hedeflerinin, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini amaçlaması ve çağın yönelimlerine uygunluğu ile ilgili ifadelerde ise kararsız kaldıkları görülmüştür. Genel olarak bakıldığında öğretmenlerin programın hedef ögesine ilişkin olumlu görüşlere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹

Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Programın içerik ögesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenler bu ögede yer alan ifadelere genel olarak kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum ve katılıyorum şeklinde cevaplar vermiştir. Öğretmenlerin, program içeriğinin uygun yoğunlukta olduğunu ifadesine kesinlikle katılmadıkları; içeriğin ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük hazırlanması, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanması, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olması ile ilgili ifadelere katılmadıkları; içeriğin açık ve anlaşılır olması, program hedefleri ile uyumlu olması, öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlanması ve içerikte ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmesi ile ilgili ifadelere katıldıkları görülmektedir. Programın içerik ögesine ilişkin bulgulara bakıldığında öğretmenlerin kısmen olumlu görüşe sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Programın eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci) ögesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenler bu ögede yer alan ifadelere genel olarak kararsızım, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde cevaplar vermiştir. Öğretmenlerin, programda öğrenme-öğretme sürecinin, öğrenci merkezli olarak oluşturulması ve öğrenme-öğretme sürecinin hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanması ile ilgili ifadelerde kararsız kaldıkları; öğrenme-öğretme süreçlerinin açık ve anlaşılır olarak tanımlanması, öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılması, öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlanması ve öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme modellerine ve stratejilerine uygun olarak düzenlenmesi ile ilgili olan ifadelere katıldıkları; öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerinin yeterli olmaması ile ilgili olan ifadeye kesinlikle katıldıkları görülmüştür. Programın eğitim durumları ögesine bakıldığında öğretmenlerin büyük bir kısmının ders saatlerinin yetersiz olduğunu belirttikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin genel olarak eğitim durumu ögesi ile ilgili olumlu görüşe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Programın ölçme ve değerlendirme ögesine ilişkin bulguları incelendiğinde, bu ögede yer alan ifadelere öğretmenler genellikle katılmıyorum, kararsızım ve katılıyorum şeklinde cevaplar vermiştir. Öğretmenlerin, ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olduğu ve ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığı ile ilgili olan ifadelere katılmadıkları; programda belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygunluğu konusunda kararsız oldukları; programda uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve tekniklerinin açık ve anlaşılır olarak belirtilmesi, ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olması ve ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olması ile ilgili ifadelere katıldıkları görülmektedir. Araştırma bulgularından öğretmenlerin ölçme değerlendirme ögesine ilişkin olarak kısmen olumlu görüşe sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Araştırmanın beşinci alt problemi sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın öğelerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm/program, meslekteki kıdem yılı, görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından farklılaşıp, farklılaşmaması ile ilgilidir. Araştırma bulguları öğretmenlerin programın öğelerine (hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirme) ilişkin görüşlerinde; cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan bölüm/program, mesleki kıdem yılı ve görev yaptıkları okulun bulunduğu yerleşim yeri açısından anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir.

Programın hedef ögesine ilişkin öneriler

1. Program, bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemesi açısından gözden geçirilebilir.
2. Program hedefleri, çağın yönelimlerine uygunluk açısından gözden geçirilebilir.

Programın içerik ögesine ilişkin öneriler

1. Program içeriği ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak geliştirilebilir.
2. Program içeriğinin yoğunluğu artırılabilir.
3. Program içeriği, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak geliştirilebilir.
4. Program içeriği, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olarak geliştirilebilir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)¹
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

Programın eğitim durumları ögesine ilişkin öneriler

1. Öğrenme-öğretme sürecinin, öğrenci merkezli olması durumu gözden geçirilebilir.
2. Öğrenme-öğretme süreci hem kurumsal hem de uygulamaya dönük olması durumu gözden geçirilebilir.
3. Öğrenme-öğretme süreçleri için ders saatleri kesinlikle arttırılabilir.

Programın ölçme ve değerlendirme ögesine ilişkin öneriler

1. Belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygunluğu gözden geçirilebilir.
2. Ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınması durumu geliştirilebilir.
3. Programda ifade edilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin uygulanabilmesi için süre arttırılabilir.

Kaynakça

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Bilgili, A. S. (2016). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. A. S. Bilgili (Editör). *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 1-34). Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (çev. M. Bütün). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakmak, Z., Kaçar, T. ve Arıkan, İ. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programına ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 54, 576-597.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M.(2018).Yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Uluslar Arası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11,104-120.
- Çelıktaş, G. B. (2019). *2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kurundan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Edge Akademi.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10 Edition) Boston: Pearson.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7.sınıflar öğretim programı kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine: Ankara, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). [http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686 SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686_SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf) adresinden alınmıştır.
- Ornstein, A.C. ve Hunkins, F.P. (2014). *Eğitim programı temeller, ilkeler ve sorunlar*. (çev. A. Arı). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Editör). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tanrıoğen, A. (2006). Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi etkili vatandaş yetiştirme. A. Tanrıoğen (Editör). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 11-21). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Taş, H. ve Kiroğlu K. (2018). 2017 İlkokul sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 17 (2), 697-716.
- Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan ve K. Ulusoy (Editör). *Sosyal*

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği)1
Göktürk Burak ÇELİKTAŞ & Ömer Faruk SÖNMEZ

- bilgilerin temelleri* içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Uzgören, N. (2012). *Bilimsel araştırmalarda kullanılan temel istatistiksel yöntemler ve SPSS uygulamaları*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Yazıcı, H. ve Koca, M. K. (2011). Sosyal bilgiler öğretimi programı. B. Tay ve A. Öcal (Editör). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 19-40). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, Y. ve Çalışkan, H. (2017). 2005 ile 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki değerlere ve değerler eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 1(1), 7-23.